

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה טו.

עין משפט נר מצוה

ע"א א מיי פ"א מהל'
מ"ש הלכה ו יפ"ד
מהל' שנוטה הלכה י
[נפ"ש י"ד סומן של
סעף קטן]:
ב ב מיי (שס הליט)
[פ"א מהל' מעשר שני
הל' ה טו"ש שס]:

אן שבט דתקופה. אמנני נמי דקמני בחדר בשבט קא צעי אע"ג
דשאלו באתרוגו (וקשיא אמאי לא צעי בחדר באלו ר"ה למעשר
דמהה או בקמייתא צו' בסיון ר"ה לשתי הלחם ובאידין):
דחדשים. אע"ג שבישול הפירות הולך אחר החמה שנאמר
(דברים לג) ממגד תזוורות עמשה ה"ג
כתיב (שס) ממגד גרש ירחים וגם
ישראלים מונין ללזנה:

בשלבא סיפא לחומרא. מינה
מאי חומרא הכי קולא
היא לענין מעשר וחומרא לענין
שביעית ואי היה אויל לחומרא בתריוהו
הוה סיין חומרא אזל השתא הוה ליה
למימר בשלמא סיפא בחד חנטה וי"ל
דהכי קאמר בשלמא סיפא אפילו
מטעם ספק דזתר חנטה או בחד
לקיטה אזלת לחומרא לענין ציעור
וניחא הא לפטורה מן המעשר מאחר
דחייבו חכמים להפקיר:

יד הכל ממשמשים בו ואת אמרת
התחייב במעשר. לא נקט האי
טעמא אלא למאן דלאמר לעיל (דף יז):
זוה לאילן לכל דבר כשאר אילנות
דלוהו מודו דזתר חנטה אפי' הכי
פטורין מן המעשר מטעם יד הכל
ממשמשים דלמאי דסבר דצטולמוס
משום חמשה זקנים דאתרוג אחר
לקיטה למעשר ואחר חנטה
לשביעית (א) לא הוה צריך לטעם
זה דצין לענין חדש וישן צין לענין
מעשר שני ועני אויל בחד לקיטה
וצמח אייתי לקמן דצטולמוס
דהיינו מתני' דצוקים (פ"ב מ"ו)
דאתרוג זה לאילן צג' דרכים
וליק דדך אחד:

שאין דבר שחייב במעשר
א"כ גרף בחיוב ונלקט
בחיוב. לענין חדש וישן מעשר שני
ועני לא צעי גדל ונלקט בשנה אחרת
ואוליין בחד חנטה והכל פטור משום
יד הכל ממשמשים:

שאין דך דבר שחייב בביעור
א"כ גרף בשביעית ונלקט
בשביעית. וא"ת ומאי קשיא ליה סיפא
צין לרבה צין לרז המנוגה הא כולהו
תנאי פליגי אדרי"ש בזה דהא מילתא
דפשיטא דכלל דוכתי צין למעשר צין
לשביעית אילן בחד חנטה ירק בחד
לקיטה מצוה ויחיס בחד שליש ועוד
קשיא דצפ' מקום שנהגו (פמחם נא):
קאמר רבי שמעון גופיה כל הספחים
אסורין חוץ מספיה כרוז שמעמדה
רז נקיס גאון צשל שביעית היו"אס
בשמינית ונראה הני מילי לענין שאר
דיני שביעית חוץ מלענין ציעור ועוד נראה דלא איירי הכא אלא
באתרוג דוקא ושמה שום טעם יש ומיתוקמא שפיר השתא כרבי
שמעון ההיא דבנות שוח שביעית שלחן שניה (שביעית פ"ה מ"א):
ורבותיו

בחד חנטה דלא חסריך למכתב טעמא דלא חסריך מדיון שאר אילנות דאוליין זה בחד
חנטה וסיפא יחייב טעמא לפטורה דביעור דלפטורה דמעשר הא אשמעינן טעמא דלא חסריכו חכמים דמעשר א"כ גדל בחיוב ונלקט בחיוב
זה לא גדל בחיוב: א"כ גדל בשביעית ונלקט בשביעית. דכי כתיב לזנהמתך ולחיה אשר בלרץ (ויקרא כה) דילפינן מניה ציעור בשביעית
כתיב ולא בשמינית: סיפא קשיא צין לרבה צין לרז המנוגה. דהא תריוהו בחד חנטה אולי בשביעית וזה שביעית שנכנסת לשמינית חייבת ציעור
דהא לא פליג רב המנוגה אדרבה אלא בחד שתי שנכנסת לשביעית: תנאי היא. האי תנא פליג עלייהו ותנא אחרתא קאי כותיהו: דתניא כו'
הכי גרסי' בתוספתא דמסכת שביעית (פ"ד ה"ו) א"כ יוסי אצטולמוס העיד משום חמשה זקנים אתרוג אחר לקיטה ורבותיו נמנו בלאשא
וגמרו אחרו אחר לקיטה צין למעשר צין לשביעית: שביעית מאן דכר שמיה דקאמר דלימנו עלה רבותיו אלמא איכא מאן דפליג:
חסורי

מאן שמעת ליה כו'. אלמא ר"ש צן אלעור כרזן גמליאל סבירא ליה:
אתרוג קשיא ליה יד. קשה לען האתרוג ידים ממשמשות צו: **צנט**
דחדשים. של לזנה: או שבט דתקופה. חמה לסוף שלשים של תקופת
טבת נכנס שבט של חמה: היטה שנה מעוזרת מהו. אימתי ר"ה
שבט הקמון לענת אל אדר הראשון
שהוא צמקוס צנט: אחר רוב שנים.
מי ששמו צנט: אמר רבה אתרוג צנ
שנים. שחנטה בשבט: פטורה מן
המעשר. לקמיה מפרש טעמא דכולה
מילתא: א"ל אצני בשלמא סיפא.
דקא אמרת צנ שביעית שנכנסה
לשמינית פטורה מן המעשר אלמא
נהגה צה קדושה שביעית ומיחייב
לאפקורה והפקרה פטורה מהמעשר
דמשמע דאזלת צה בחד חנטה לענין
הפקר שביעית ולענין ציעור נמי
כדקאמרת חייבין ציעור כל הך סיפא
אע"ג דסתרא לה לרישא דקאמרת צנ
ששית שנכנסה לשביעית פטורה מן
המעשר והפקר הוא משום שביעית
אלמא בחד לקיטה אזלת צה לענין
שביעית דאי לאו לשביעית נהגה צה
לא הוה מפטרה דהפקרה דשביעית
פטור לה ממעשר דתניא כתיבילתא
ואכלו אציוני עמך ויתרם תאכל חית
השדה (מה חיה אוכלת ופטורה מן
המעשר אף אדם פטור הא לא הוה
קשיא לי דלמינא ספוקי מספקא לך
אי אוליין באתרוג בחד חנטה לענין
שביעית או בחד לקיטה כמו דמעשר
ואזלת לחומרא דשביעית דאורייתא
היא וסיפא דאורייתא לחומרא: אלא
רישא. דסימנת צה פטורה מן הביעור
דקולא הוא: אמאי דאמרינן זיל בחד
חנטה. אשמעת לך צה דלא מספקא
לך ומסקנא דרישא וכולה סיפא חד
טעמא הוא דפשיטא לך דזתר חנטה
אוליין: אי הכי. דלא מספקא ולא נהגא
שביעית באתרוג צנ ששית: סחייב
צמעשר. דלאו הפקר הוא: יד הכל
ממשמשים צה. נהי דלא מחייב
לאפקורה דלא נהגא צה שביעית מיהו
כל שדות ופרדות הפקר הן בשביעית
ואין אתרוג זה נשמר צה לצדו ועל
כרחו הכל ממשמשים צו והפקר פטור
מן המעשר: רב המנוגה אחר לעולם
שנים. וחייב מעשר דקיון דשביעית
לא נהגא בה ולאו הפקרה דמלכא היא
משמוש יד הכל צה אינו אלא גזל ואין
הפקר כה פטורה מן המעשר: מיסיבי
ר"ש צן יהודה אומר כו' הכי גרסינן
לה בתוספתא שאין לך שחייב צמעשר
אלא אם כן גדל בחיוב ונלקט בחיוב

מאן שמעת ליה דאזיל בחד לקיטה ר"ג
וקתני שבט אלא אי אתמר הכי אתמר
אמר רבה בר רב הונא אע"ג דאמר רבן גמליאל
אתרוג אחר לקיטה כירק ראש השנה שלו
שבט מאי שנא התם דקתני אם היתה
שניה נכנסת לשלישית ומאי שנא הכא
דקתני אם היתה שלישית נכנסת לרביעית
מילתא אגב אורחיה קמ"ל דאתרוג קשיא
ליה ידא ואידי דממשמשי ביה כולי עלמא
בשביעית לא טעין פרי עד תלת שנין
בעא מיניה ר' יוחנן מרבי ינאי אתרוג
ר"ה שלו אימתי א"ל שבט שבט דחדשים
או שבט דתקופה א"ל דחדשים בעא מיניה
רבא מרב נחמן ואמרי לה ר' יוחנן מרבי
ינאי היתה שנה מעוברת מהו א"ל הלך
אחר רוב שנים אמר רבה אתרוג בת
ששית שנכנסה לשביעית פטורה מן
המעשר ופטורה מן הביעור ובת שביעית
שנכנסה לשמינית פטורה במעשר וחייבת
בביעור א"ל אביי בשלמא סיפא לחומרא
אלא רישא פטורה מן הביעור אמאי
דאמרינן זיל בחד חנטה אי הכי תיחייב
במעשר א"ל יד הכל ממשמשים בה ואת
אמרת תיחייב במעשר ורב המנוגה אמר
א"ת ששית שנכנסת לשביעית לעולם
ששית ובת שביעית הנכנסת לשמינית
לעולם שביעית מיתבי ר"ש בן יהודה אומר
משום ר"ש אתרוג בת ששית שנכנסת
לשביעית פטורה מן המעשר ופטורה מן
הביעור שאין לך דבר שחייב במעשר
א"כ גדל בחיוב ונלקט בחיוב ובת
שביעית שנכנסת לשמינית פטורה מן
המעשר ופטורה מן הביעור שאין לך
דבר שחייב בביעור א"כ גדל בשביעית
ונלקט בשביעית רישא קשיא לרב המנוגה
סיפא קשיא בין לרבה בין לרב המנוגה
תנאי היא דתניא (א) אמר רבי יוסי אבטולמוס
העיד משום חמשה זקנים אתרוג אחר
לקיטתו למעשר ורבותיו נמנו באושא
ואמרו אחר לקיטתו בין למעשר בין
לשביעית שביעית מאן דכר שמיה
חסורי

דיני שביעית חוץ מלענין ציעור ועוד נראה דלא איירי הכא אלא
באתרוג דוקא ושמה שום טעם יש ומיתוקמא שפיר השתא כרבי
שמעון ההיא דבנות שוח שביעית שלחן שניה (שביעית פ"ה מ"א):
ורבותיו
דיני שביעית חוץ מלענין ציעור ועוד נראה דלא איירי הכא אלא
באתרוג דוקא ושמה שום טעם יש ומיתוקמא שפיר השתא כרבי
שמעון ההיא דבנות שוח שביעית שלחן שניה (שביעית פ"ה מ"א):
ורבותיו
דיני שביעית חוץ מלענין ציעור ועוד נראה דלא איירי הכא אלא
באתרוג דוקא ושמה שום טעם יש ומיתוקמא שפיר השתא כרבי
שמעון ההיא דבנות שוח שביעית שלחן שניה (שביעית פ"ה מ"א):
ורבותיו
דיני שביעית חוץ מלענין ציעור ועוד נראה דלא איירי הכא אלא
באתרוג דוקא ושמה שום טעם יש ומיתוקמא שפיר השתא כרבי
שמעון ההיא דבנות שוח שביעית שלחן שניה (שביעית פ"ה מ"א):
ורבותיו

(א) וסוכה מ. תוספתא
שביעית פ"ד ה"ו
(ב) ממשמשים פרהה כו'
(ג) [שמינית מ. ד] [שביעית
פ"ד ה"ו] (ה) [ת"כ דבר
פרשה א, ו] צ"כ א"ו.
הש"א,

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה יד הכל
כו' לא היה צריך לטעם
זה. י"ב פ"י דששית כו',
הנכנס לשביעית דפטורה
מן המעשר [דאוליין בחד
לקיטה] ופטורה מן
הביעור דאוליין בחד חנטה
ובשביעית הנכנס לשמיני
חייבת ציעור דאוליין
בחד חנטה ואע"ג דנלקט
בשמיני יתן דהפקרה
דמלכא הוא דאוליין בחד
חנטה לביעור פטור מן
המעשר:

רבינו הנגאל
מאי שנא התם (בהוריה)
[בבב"יתא] דתנן וליקרות
דקתני ואם היתה שניה
נכנסת לשלישית, ומאי
שנא הכא כבי' אתרוג דקתני
אם היתה שלישית נכנסה
לרביעית כול' ופשוטה
היא. פיר' שבט דחדשים
הוא מניין ימות הלכה
שני' ימים ליי"ב חדש.
שבט דתקופה לחשבון
חמה, והם ששה ימים
ליי"ב חודש. ושבת של
חמה נקרא ינוארים בלשון
יוון. פמחים שבאים
ט"ו של שבט (א) שנת
הלכה, בחד מחציו
ומרובו של שבט שנת
החמה. ופשטנה שבט
של חדש הלכה, ואפילו
אם היא שנה מעוברת,
ראש השנה שלו שבט,
בחד רוב שנים אוליין.
אמר רבה אתרוג בת
ששית שנכנסת בשביעית
פטורה מן המעשר, בחד
לקיטה אוליין לענין
מעשר, מפני יד הכל
ממשמשים בה, וההפקר
פטור מן המעשר. ופטורה
מן הביעור, דאוליין
בחד חנטה, והא בת
ששית היא, מיקל
במעשר וביעור. ובה
שביעית שנכנסת לשמינית
חייבת בביעור ופטורה
מן המעשר, ואוקימנא
לחומרא. ורב המנוגה
אמר בת ששית שנכנסת
לשביעית לעולם ששית,
פ"י שחייבת במעשר. ובה
שביעית שנכנסת לשמינית
לעולם שביעית. ואותבין
הא דתני ר' שמעון בן
יהודה משום ר' שמעון
אתרוג בת ששית שנכנסת
לשביעית פטורה מן
המעשר ומן הביעור, שאין
דבר חייב במעשר אלא
הגדל והנלקט בחיוב, ובת
שביעית שנכנסת לשמינית
פטורה מן המעשר ומן
הביעור, שאין לך דבר
שחייב בביעור אלא הגדל
והנלקט בפטור. קשיא
לרבה. ולרב המנוגה דאמר
לעולם בחד חנטה אוליין,
קשיא ליה רישא וסיפא,
רישא קתני אתרוג בת
ששית שנכנסת בשביעית
פטור מן המעשר, הנה
בחד לקיטה [אוליין],
שאין לך נלקט בשביעית
וחייב במעשר. וסיפא
נמי דקתני בת שביעית
שנכנסת לשמינית פטורה
מן הביעור, גם זו בחד
לקיטה אוליין שאין לך
נלקט בשמינית
וחייבת בביעור. ולא מצא
פירוק. סיפא קשיא לרבה
דאמר בת שביעית שנכנסת
לשמינית חייבת בביעור
[דאוליין] אחר חנטה,
ומתניא בני פטורה מן
הביעור קשיא ליה. ופירוק